

Előfizetési díj

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva:	
Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy hónapra	1 „

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Őször hasábozott gármond sor 6 kr. ára Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22). Haasen stein és Vogler (Neuer Markt 11). Pesten: Lang Leopold (Erzsébet-tér 9. z.

Nyitltéri cikkek

gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:

Belső-farkasutca 76. szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Az értékesb cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A

„KELET“

politikai és közgazd. napilap
nyolczadik negyedévi folyamára.

A közelgő új negyedév küszöbén, a nélkül, hogy új program-adásnak szükségét látnók, egyszerűen fölkérjük lapunk t. pártolót hogy előfizetéseiket idején megtenni sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében fenakadás történjék.

A „Kelet“, mint eddig, ezután is hiv képviselője lesz az erdélyi résznek érdekeinek, s mig mulaszthatlan kötelességének tartja az anyahonnal való unio rendszeres keresztültitele mellett küzdeni, viszont nem téveszti szem elől a historiai mult által teremtett specialis viszonyok tekintetbe vételét, s annyival inkább most, midőn a királyi biztosság megszűntetése folytán, még jobban előtérbe lép annak szükségessége, hogy minden felmerülő sajátlagos kérdés földerítését a nyilvánosság közegei, az erdélyrészi lapok, tekintsék elengedhetlen feladatuknak.

Ezt a feladatot jövőre is tőlünk telhetőleg betöltjük s munkatársaink tekintélyes csoportja remélénünk engedi e törekvés sikerét, ha t. előfizetőink eddig tanusított támogatásukban ezután is részesírenek s maga az ország-rész intelligentiája lapunkat tekinti — mint eddig — a vidéki érdekek készséges közlönyül.

E szellemi és anyagi támogatás reményében nyitjuk meg az előfizetést.

Szász Béla,
felelős szerkesztő.

A

„KELET“ TÁRCZÁJA.

Gyászlapok

a forradalom idejéből.

A zarándvármegyei oláh-lázadásnak 1848. évi márczius 15-től 1849. junius végeig terjedő rövid történeti vázlata.
Írta: **ifj. Baternay Imre** örök gyászemlékül vele szenedett jó barátai számára. *)

1850.

Bevezetés.

„Kevés, de nagy, mit szólni akarok: Ember, világ, természet, nemzetek! Ha van jog földön, égben irgalom, Reám és kinaimra nézzetek!“

Vörösmarty.

Egész Erdély, de különösen az ahoz csatolt magyarországi részekhez tartozó Zaránd megye, a történet-búvárja előtt különös figyelmet érdemel, mert a legrégibb időktől a legújabb korig, e megye, a két magyar hazában a sors balesácaisaiban legnagyobb mértékben volt kitéve; nem célozom az eddigi történetekkel bővíteni csekély jegyzékeimet, mivel tudom, hogy minden, a ki általános történetünkben jártas, ezen megyének, különösen a török uralma alatti folytonos és az ottani számos magyar nemesség, csak nem tökéletes kiirtásáig terjedt szenvedéseit is, esmerni fogja. Itt éldeli a természet adta arany s ezüst érc bányák drága kincseit azon félvad nép, mely e munkáskámban tárgyalt, ismételt, közelebbi lázadása alkalmával is, sem isten, sem hazai, sem emberiség törvényeivel nem gondolva, csak vad indulatának dühétől unszoltatva legképtelenebb ember telenségeket vitt végbe.

Történt ugyanis, hogy midőn a magyarhoni országgyűlésen 1848 évi aprilis hónapjában szentesített törvények értelmében, ezen megyének Magyarországhoz visszacsatolása érdekében Bóthi Ödön bi-

*) Eredetije az erdélyi muzeum kézirattárában.

A „KELET“ előfizetési ára:

Okt.—decz.	3 frt.
Egy hónapra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

Az előfizetés pénzek, legczélszerűbben postai utalvánnyal, kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után tiszteltpéldánnyal szolgálunk.

Hirdetési díjainkat, hogy a vidéki t. iparosok is egyenlő kedvezményben részesüljenek a kolozsváriakkal, jövőre az egész erdélyi részekben felénnyire szállítjuk le, mit hazánk összes iparosainak becses figyelmébe ajánlunk.

A „KELET“ kiadóhivatala.

Pest, október 20. 1872.

(A) A királyi biztos kiküldetése ugy lát-szik új korszakot nyitott a magyarországi szerbek politikai magatartásában. Az izgatás a törvényileg biztosított autonómia köpenye is Mi-letics és fanatizált apostolainak vezetése alatt hónapok óta a magyar alvidéken oly terjedel-met öltött, mely méltó aggodalmakat kelthetett a törvény és a közbéke megóvásának barátai-ban. Nem elég, hogy a szerb izgatók fölség-áruló czélokból nyílt összeköttetésben állottak a Száván tul lakó idegen szerbekkel; nem elég, hogy a szerb sajtó nyíltan forradalmat prae-dicált lapjaiban, maga az egyházi congressus is, melynek hatáskörét a törvény s a törvényes szokás világosan körülírja, oly álláspontra he-lyezkedett, mely messze távozott a létező jog alapjáról és köréből.

Ezen általános politikai s a közrend és biztonsági érzet megingatására vezető álláspont-kozhoz járult még azon körülmény is, hogy a congressus közegei, melyek a törvény értelmé-ben a szerb egyházi vagyon kezelésére hivat-va voltak, e vagyont saját magán- vagy poli-tikai czéjakra iparkodtak kizsákmányolni s így é téren oly zavar és rendetlenség kapott láb-ra, melynek gyors orvoslásáról gondoskodni or-szágos érdeké vált. Mindezen fontos indokok

harmegyei főispán és egyik kinevezett királyi biztos ugyanezen évi május 15-én e megyébe megérke-zett és a fentebb írt czélra népgyűlést hirdetett volna, a tisztelt ur, — a visszacsatolás ünnepélyes ki-mondása után — e megye tisztikarát, törvénykezőseit és egész politikai adminisztrációját magyarországi mo-dor szerént rendezte; ez alkalommal a népnek sza-badságait anyanyelvükön megmagyarázván, egyszer-s-mind a már közte nagy mértékben divatozni kez-dett kihágásoktól eltiltotta. Végre a nemzetörtség fel-állítását (mely addig csak valami 40 tagu, az ünne-pélyre kiállt diszlovasságból állott) a törvények ér-telmében elrendelte.

Ezek után az igazgató — ennek kifolyásaul pedig a középponti választmány — különös tekin-tettel a nép alsó értelmiségű egyéneire is — életbe léptet-tett, melynek rendeleteiből következett a nép kép-viselői választás, melyeket megelőzőleg, midőn a végre kerületenkint és helyenkint kiküldetett bizott-mányok tisztók szerint eljárni kívántak volna; min-den felvilágosító előadások daczára sok helységekb-en sőt egész kerületekben is az illetők résztvenni tel-jességgel nem akartak; ellenben némely helységek-ben, hol a választói jegyzék sok rábeszélés után nagy nehezen elkészült is, az másnap fenyegetődzé-sek közt erőszakosan visszavetettet és így aránylag csak kevés oláhajku választó élt törvényes szép jo-gával, melyek által a megye felső és alsó részeiben, ez utolsóban nem minden pártoskodás nélkül tör-tént junius 3-án az országgyűlési képviselők meg-választása.

Ez időben kezdődött az oláhok közötti viszá-lkodás, mert a magyar miniszterium által rendelt ujonczozás sok helyen erőszakos ellenállások miatt foganatba nem vétethetett, mi felsőbb helyen fel-mentetvén, onnan az indulatok lecsillapítása kedvéért, toborzás rendeltetett: mely miután eleinte meglehe-tős sikerrel folytatottat volt, később hasonlókép ellenállásra talált; különösen Boicza oláh, némettel vegyült lakoságu bányász helységben, honnan a to-borozók csak nagy veszélyek közt menthették meg magukat, (a miért is később oda való német bá-nyász gazda Vipf János, e baj fő okozója, Déván hadi vész-törvényszék előtt halálra ítéltetvén, puska-

arra birták a kormányt, melynek első sorban joga és kötelessége a fenyegetett közrend és megingatott jogbiztonsági érzet visszaállításáról gondoskodni, hogy királyi biztost küldjön az izgatás fészkebe, kinek feladata az agitációnak véget vetni, az egyházi vagyon kezelését meg-vizsgálni s minden intézkedést megtenni, mely netaláni bajok elhárítására szükségesnek mu-tatkozik.

Hogy ezen erélyes politika meghozza a ki-vánt eredményeket, királyi biztosul oly férfit kelle kinevezni, kiben erély és szilárdság a viszonyok ösmereével és helyes tapintattal pá-rusulnak. Trefort vallásügyi miniszter megta-lálta e férfit Majthényi László báró szemé-lyében, ki azon igen rövid időben is, mióta Uj-vidéken van, bebizonyította, hogy hivatásának magaslatán áll. Mindenek előtt a jelenleg fo-lyó agitáció alapját igyekezett elvonni. Az uj-vidéki szerb egyházköztség ugyanis september hó 1-én egy jegyzőkönyvi határozatot hozott, melyben kimondatik, hogy a congressus fel-osztatása törvénytelen volt stb. s hogy ez ér-telemben a congressus mielőbbi összehívásának sürgetése végett ő felségéhez felirat intézendő. Ezen határozatot a szerb izgatók városról-vá-rostra hordották s nem egy hely volt oly könnyelmű, mely azt magáévá tette. Miután azonban e határozat törvénytelen, mert az uj-vidéki szerb egyházközségnek nincs joga a kor-mány tetteiről egyáltalán ítéletet, annál kevés-bé pedig oly ítéletet mondani, mely a tények és a törvény roszakaratu elferdítésén alapszik, a királyi biztos ezen jegyzőkönyvi határozat megsemmisítését rendelte el s a megsemmisítést tetteg végrehajtotta.

A törvény auctoritása tchát e tekintetben vissza van állitva s biztosan várható, hogy a királyi biztos minden más törvénytelenességgel szemben hasonló szigorú és erélyességgel fog ki-fejteni. A szigorú s politikája már kezd meg-nyugtató eredményeket felszínre hozni. Ujvidé-ken az agitáció főfészken magyarérmelmű; de-ákpárti jelöltek választottak országgyűlési képvi-selővé. Nagy-Kikindán a szélsők e második ha-zájában a községi választásokban szintén a leg-mérsékeltőbb s a hazai törvények alapján álló

por és golyó által kivégeztetett.) Ezután már mind-inkább terjedett a közintézkedések elleni konok enge-detlenség, a köznépnek fenyegető állása, ugy más jelek is, mint p. o. a készülsére intézett felhívás és írásbeli elfogott s tiszti kézbe került felszólítások; — szóval minden tisztán mutatta, hogy a le-hetőségig nagyban bujtogattatik. A megyei választ-mány, maga részéről a lehetőségig mindent megtett, az óriási léptekkel közelgő vész elhárítására, is-mételve küldvén ki helységeknek a népet felvilá-gosító és a törvényes utra s jó rendre utasító bi-zottmányokat, de nem lévén semmi rendes fegyve-res erő rendelkezése alá bízva, melylyel tekintélyét fentarhatta volna, minden igyekezete sikertelen ma-radt és így, minden magyar csak néma elszántság-gal várta a sors sejdített csapásait. A fentebb elő-soroltak után, mintegy két hét multával lassan-ként fejlődni kezdődtek azon irtóztató események, melyek hasonmái az 1784 ik évi történeteknek, a midőn is: Hora, Kloska és Krizsán nevezett oláh fővezérek e megyei népet fellázítván, a Zaránd-me-gyében levő magyarságot a legirtóztatosabb kínzás-sal lemészárolván, összes vagyoniukat elpusztították. (A csak most előhozott 1784-iki történet, bőve-ben megolvasható ezen megyének volt főispánja, utóbb pedig főkörmányszéki tanácsosnak, Kozma Pál urnak ezen czim alatt kiadott s pályadíjban ré-szesült munkájából: „Zaránd vármegye földirati, sta-tistikai és történeti leírása.“)

I.

Rémülés napjai.

Látátok-e már a tengert
Midőn a fergeteg szánt rajta
És vet beléje halál-magot?

Petőfi S.

Borzasztó napokat kellett élnie 1848-ik esztendőben egész Erdélynek, melyek méltán gyász vagy igazabban vérbátukkal jegyzendőek fel, örök emlékül az utó-kornak, midőn Canibalokként a pusztító oláh-ság 2000 családon felül, nem véte tekintete elagott őregeket, középkorú és csecsszopó gyermekeket, anyákat, lnányokat megfertőztetve, a legnagyobb kínzással, kit csak elől hátul kapott, kaszával, lándzsával fejszéval,

elemek diadalmaskodtak — szóval világosan ki-tűnik, hogy a királyi biztos kiküldetése óta a mérsékeltbb szerbek s az alvidék nem-szerb lakosai fölszabadultak a szélsők terrorismusa alól. Ez magában véve is fényes eredmény s ha báró Majthényi László tovább halad ez irányban, ha szigorral és tapintattal párosult tevékenységének sikerülend kiirtani vagy leg-alább ártalmatlanná tenni az agitatói hydráját, mely ama vidékeken a magyar állam lételetét iparkodott megingatni, akkor az ország körül elévülhetlen érdemeket szerzett magának.

Szamosujvár, október 20.

(M. A.) „Az a legelső nemzet, a melynek leg-jobbak iskolái“ Franciaország jelenlegi közoktatás ügyérének, Jules Simon-nak e mondása a legszebb dicsőnek, a legnagyobb magasztalás, a melylyel csak korunkat illetni lehet. Minden idő megalkotja a nemzetek nagysági rangfokozata számára saját mér-legét, Korunknak örök dicsőságra fog szolgálni az, hogy e mörleget az iskolában kereste és talál-ta fel.

Franciaország nagysági ábrándjait tanulságos végzettségűvel osztatá el az új mérleg. De hogy mégis rejtett ezen ábrándok mögött jelentékeny mennyiség a korunk felfogása szerinti nagyság té-nyezőinek is, arról legjobb bizonyítékot szolgáltat a csaknem lázas tevékenység, melylyel Franciaország az „année terrible“ óta iskolájának, tanrendszerének átalakításán fáradozik.

Még jó formán el sem hangzott a háborunak öldöklő zaja, s már is egy új, egy szabadelvű népis-kolai törvény gyökeres átalakítást kezdeményezett a francia népisokláknak valóban szomorú helyzetén. Azóta egy másik nevezetes lépést jelez ezen irány-ban a terjedelmes körlevél, melyet a francia okla-tásügyér a vezetése alatt álló összes lyceumok és collegiumok igazgatóihoz közelebből intézett.

A magyar közoktatásügyér által az egyetem reformja ügyében összehívott enquéte első ülésén va-laki azon megjegyzést tette, hogy hazai gymnasii-mainknál csak is realiskoláink rosszabbak. A meg-jegyzés éles ugyan, de fájdalom, egészen találó. Kö-zéptanodáink csaknem kivétel nélkül a koros sinlő-dés képét mutatják föl, s az új alkotmányos korzak-

vasvillával és más egyéb eszközökkel lelketlenül le-vetkezvén az emberséget kigondolt pokoli kínok között legyilkolt. — Hasonló véres gyász napokat lehetett Zarándmegyében számtalan jelekből már ok-tóber hónapjában előre sejdíteni kihágásai miatt; mely időben éjszakánként minden ok nélkül a hegye-ken ördögi tervvel kikobolt szörnyű tolvaj kiáltások, harang-félreverések, mindenfelől hallhatók voltak. Ily körülmények közt, a magán segíteni nem tudó szerencsétlen vidéki magyaroknak elhagyva és csupán Istenben bízva, nagy aggodalmak között kellett több éjszakákat ébren virasztani, várva a sors által rájuk mért csapásokat.

Ily rendetlen és bonyolodott állásban, october 12 én dél tájban egy csütörtök napon, heti vásár alkalmával Brád helységben szanaszét futkázásokat lehetett észrevenni, a már különben is megrémült s ijedt magyarság, minden legkissebb zajra tüstént talpon szokott lenni; mely nyugtalan zibongásra kíváncsiságból a tolongó gyűlevény után többen is megindultak s midőn a főutcán voltak, szembe ta-lálkoztak szomszéd hunyadmegyei főispán gr Kun Gothárdal, tartományi biztos Barcsai Lászlóval és Déva városa Sükösd nevezetű ref. lelkesével; ezeken kívül még több oda való ismeretlenekkel is, kik már kénytelenek voltak a fellázadt oláhság elől, Za-rándmegyén keresztül a testvér Magyarhonba me-nekülni; ezen látvány nagy rémülést okozott a Brád helységi magyarság között s oly zavarba hozta, hogy mint eszevesztetten ide s oda tébolyogva, nem tud-va mit tevő legyen barangolt, némelyek készültek a menekültekkel elvándorolni, mások pedig ezeket le-beszélvén — végre a sok tünődés után abban álla-podtak meg, hogy bármí történnék is, nem távoznak el, táplálta ugyan a megyebelieket még azon kis remény, hogy a b. Bianki nevezetű lengyel ezred-ből a megyében szállásolt két erős század őket me-goltalmazandja, melynek egyikét, mintbogy a birtoko-sok maguk védelmére kérték, azt saját költségükön is tartották a köznép megkimélésével.

(Folyt. köv.)

nak még legsúlyosabb bajaik orvoslására sem volt elég ideje.

Az imént említett francia közoktatásügyi körlevél sok oly anyagot tartalmaz, a mely hazánk közoktatási reformjánál is hasznosan értékesíthető.

Ilyen mindenekelőtt azon intézkedés, hogy minden tanintézet tanárai havonként az illető igazgató elnökelete alatt konferenciát tartsanak, s ebben az egyes tanárok osztályuknak erkölcsi és anyagi állapota felől jelentést tegyenek, a miniszter elterjesztendő reformterveket megvitassák, a tanmód és tankönyvek, úgy az iskolai törvények fölött is megállapodásra jussanak. Az ily konferenciákon, melyeknek a miniszter szavai szerint a tanárok közti collegialis kötelek megszilárdítása, s a tanári befolyás és méltóság emelése is feladatát képezi, rendes jegyzőkönyv vezetendő s terjesztendő fel időszakonként a miniszterhez, ki ily módon alapos tudomást szerezhet magának úgy az összes tanodák állapotáról, valamint azok tanárainak közvéleménye felől is.

Ilyen továbbá a testi kiképzés általánosítása czéljából a gymnasticának kötelező tantárgyá tétele; — hogy még csak egyet említsünk — azon intézkedés is, mely elrendeli, hogy minden tanuló köteles két élő culturnyelv — az angol és német — közül, melyek mindenképpen hetenként négy tanóra tűzött ki, egyet tökéletesen megtanulni.

Mindezek oly intézkedések, melyeket hazánk közoktatási reformjának előkészítése és keresztülvitelénél nekünk is ilyen czél szerűen lehetne alkalmazni. E reform, nézetünk szerint, különben sem késlethet soká, s mindenesetre egyidejűleg léptetendő életbe az egyetemi reformmal, a mely nélkül minden körülmények közt csak félrendszerű, csak beteg született gyermek fogna maradni.

Bujanovics Sándor beszéde.

Bujanovics Sándor, hadügyi albizottsági előadó a magyar delegációnak f. hó 18-án délelőtt tartott ülésében a bizottság jelentését következő beszéddel terjesztette a delegáció elé:

Tisztelt országos bizottság! A hadügyi albizottság a közös hadsereg 1873-ik évi költségvetésére vonatkozó jelentése az országos bizottság tagjai előtt fekszik. — E jelentés indoklását a hadügyi bizottság állásponjtjának előadása helyett bátran hivatkozhatnám a mult országos bizottságok által a hadügyi költségvetéssel szemben elfogadott szempontokra, annál is inkább, mert az elvek és szempontok, melyekből a mult országos bizottságok a közös hadsereg költségvetésének megírásánál kiindultak, nem változván a helyzet, ma is változatlanul ugyanazok.

Azonban azon minden tekintetben jogosult érdeknél fogva, melylyel az ország a közös hadsereg fejlesztése iránt méltán viseltetik, s azon közel 7 millió forinttal szemben, mely a közös hadsereg 1873-ik évi szükségletében az 1872-ik évre megszavazott összeghez képest nyilvánul, kötelességemnek tartom, daczolva az ismétlés veszélyével, néhány szóval s csak általános főbb vonásaiban előadni azon szempontokat, melyek a hadügyi albizottság jelentésében foglalt javaslatainak indokul szolgáltak.

Az országos bizottságok feladatát az 1867-ik évi XII. t. cz. a közös hadsereg szükségletével szemben pedig e törvénycikken kívül még az 1868. évi XL-ik, a véderőről szóló törvény világosan és szabatosan körvonalozza.

Meg lévén e törvény által állapítva a közös hadsereg összes létszáma, a kérdés, melylyel a hadügyi albizottság, de az országos bizottságok is foglalkozhatnak, csak az lehet: vajjon a közös hadsereg szükségletére előirányzott összegek, tekintve a létszámot és az administratív költségvetést, valóban és egész mértékben szükségesek-e? és vajjon a multban megszavazott összegek megfelelő módon fordítottak-e a közös hadsereg, s ez által nyújtatik-e a terhet viselő honpolgároknak azon megnyugvás, hogy a közös hadsereg szervezeti, adminisztratívánál s harczképességénél fogva a czéljának megfelelő, s a monarchia biztonságának védelmére minden körülmény közt képes.

Az első kérdésre vonatkozólag a hadügyi albizottság beható és részletes tanulmányozás után azon meggyőződésre jutott, hogy az általa megszavazás végett ajánlott szükséglet a közös hadseregnek harczképes állapotban való fenntartására muthatlanul szükséges, s hogy ez összegeknek a cél veszélyeztetése nélkül nagyobb törlések nem eszközölhetők.

A közös hadsereg szükségletét a legjelentékenyebb részben a béke-létszám szabályozza, s e tételnél felmerül azon kérdés, vajjon a közös hadsereg előirányzatában felvett létszámamelés a hadsereg begyakorlásának s harczképességének biztosítására okvetlenül szükséges-e?

Nem akarom most az általános tárgyalásnál ezen főfontosságú kérdéssel bővebben foglalkozni, csak jelezni kívánom, hogy az albizottság a harci fegyvereknek tökélye, s az ennek folytán változott harcmódor mellett a kiképzésnek nagyobb mérvben biztosítása szempontjából a sorszállgatási idő meghosszabbítását a közös hadseregnek nem csak általában harczképes, de az európai nagy államok hadseregeivel versenyképes állapotban fenntartására szük-

ségesnek elismerte, s az albizottság ezen meggyőződését támogatja még azon minden esetre figyelmet érdemlő tény is, hogy az európai nagyobb hadseregeknek behozott békéletés, a hadi létszámhoz arányosítva, mindenütt a közös hadseregben fennálló arányhoz képest kedvezőbb, s hogy a tetteles sorszállgatási idő a nagyobb államok hadseregeiben, mindenütt a közös hadseregben eddig fennálló szolgálati időnél hosszabb.

S ha más államok, melyeknek műveltségi viszonyai a miénket jóval meghaladják, melyek geographiai fekvéseiknél fogva politikailag is sokkal kedvezőbb helyzetnek örvendenek, a nagyobb létszám fenntartását, a hosszabb szolgálati idő behozatalát, saját biztonságuk szempontjából szükségesnek látták: e szükséglet nálunk, hol népművelési intézményeink hatását csak bizonyos idő mulva fogjuk tapasztalhatni, monarchiánkban, melynek már fekvése a nagyobb óvatosságot, a nagyobb előrelátást igényli, el nem ösmerni nem lehet, annál is inkább, mert a felemelt létszám szerint is a közös hadsereg béke-létszáma mintegy 240,000, az összes hadi létszámhoz 800,000-hez viszonyban túlságosan nagy, nem lesz mondható, s nem fogja elérni az Európa többi hadseregeiben tetteles fennálló arányt.

A hadsereg fenntartásának kérdése egyéni fel fogásom szerint politikai kérdéses s megítélése a politikai helyzet megítélésétől elválaszthatatlan. Nem az egyes államoknak egymás közötti viszonyait értem, melyek egy vagy más pillanatban derültek, vagy borultabbak lehetnek, melyek monarchiánkra nézve a jelen pillanatban teljesen kielégítőek, de melyeket figyelembe venni egyáltalában nem kívánok, hanem értem azon általános politikai irányt, mely a jelen korban az államok fennállásának legjelentékenyebb biztosítékul haderejük kifejlesztését, nagy és hatalmas hadseregek fenntartását tekintik. S midőn, és a meddig körülöttük mindenki fegyverben áll, hogy a béke polgári nyugalomát kultúráadás ellen biztosítsa, nem tartom monarchiánkat sem elég erősek, de elég gyengének sem arra, hogy magát ezen általános irány befolyása alól kivonja. (Tetszés.) Nem tartom elég erősek, elég hatalmasnak sem monarchiánkat, de egy európai államot sem arra, hogy bizva igazjogában, helyesebb közgazdasági szempontok alkalmazása végett magát elszigetelten lefegyverezze, s a hódítás czéltábláján védtelenül kitégye, s nem tartom ezt egy államra nézve sem lehetségesnek mindaddig, míg a panacea, mely az igaz jogot az erő nélkül is diadalra segíti, feltalálva nem lesz. (Tetszés.)

De nem tartom s nem is akarom látni monarchiánkat elég gyengének arra, hogy lemondjon hivatásáról, s a napirendről kerül, talán életérdekeit érintő kérdések megoldásánál véderje gyengeségénél fogva a tétlen szemlélő, vagy az akarat nélküli eszköz szerepére süllyedjen. (Hosszas élénk tetszésnyilvánítások.)

S minthogy már a nagy hadsereg fenntartásának közgazdasági bármennyire káros szüksége alól magunkat ki nem vonhatjuk, minthogy sereget és pedig nagy sereget kell tartanunk, — mert azt a törvény és saját érdekünk parancsolólag követeli — azt akarom és akarja a hadügyi albizottság, hogy a hadsereg, melyet fenntartunk, kellőleg kiképezve és begyakorolva is legyen, s ez által céljának megfelelő a béke zálogát képezze. (Helyeslés.)

Igaz, a költség, a szükséglet, melyet a közös hadsereg fordítunk, nagy; a rendes és rendkívüli költségvetésben közel 100 milliónyi szükséglet súlyosan nehezedik a monarchia polgárainak vállaira, — de e szükséglet csak abstracte tekintve, csak pénzügyi viszonyainkhoz képest mondható nagy, mert tekintve a közös hadsereg összes s a fegyverben lévő békéletés, a közös hadsereg költségvetése összehasonlítva valamennyi európai állam költségvetésével, viszonylag a legcsekélyebb.

Igaz, a költségvetés 1868. év óta folytonosan növekedett, de megírálva a növekedést előidőző tetteket, meggyőződünk arról, hogy a növekedést a mint egyrészt a tüzérség és lovasság létszáma emeléséből folyik, úgy másrészt az élelmezési és ruházati czimeknél a terményárak folytonos emelkedése által idéztetik elő: minek elhárítása nincsen a hadügyi kormányzat hatalmában.

Nem csekélyebb fontosságú, tisztelt királyi bizottság, ama második kérdés, vajjon a közös hadsereg fenntartására multban megszavazott összegek felhasználása megfelelő-e a czéljának, vajjon a növekedett szükségleti tételek megfelelően-e a megnyugvás azon mértékének, melyet a közös hadsereg czél szerű szervezete és adminisztrációja a kiadott nagyobb összegek kárpótlásul bennünk előidőz?

Ha a kérdést komoly és elfogulatlan bírálat tárgyává tesszük, ha az eddig életbe léptetett intézkedéseket behatóan megvizsgáljuk, el kell ismernünk, hogy az utolsó évek alatt s nagyrészen az országos bizottságok kezdeményezése folytán, a hadsereg adminisztrációjának javítása, harczképességének emelése érdekében jelentékeny haladás tapasztalható.

Nem akarom az ez irányban részben már eszközölt, részben folyamatban lévő intézkedéseket részletesen elősorolni, kiemelendők tartom csupán hogy a csapatoknak a lehetőségig hadkiegészítő kerületeikbe, vagy azok közelébe való elhelyezése, s az ezen elhelyezésre alapított területi divíziói rendszerének a hadi esattrenddel összhangban a hadsereg béke-adminisztrációjának alapjait elfogadása, a közös hadsereg

egyes fegyvernemeiben fenálló aránytalanságok kiegyenlítése, a műszaki csapatok, tüzérség és lovasság létszámának felemelése által, e hadfelszerelési szernek és hadi anyagnak a területi divíziók szükségéhez képest felosztása, a közös hadsereg felgyverzésének tökélesítése, mind azon intézkedések közé tartoznak, melyek a közös hadsereg gyors mozgósítása és ez által harczképességének emelése érdekében kezdeményezettek, és részben már keresztül is vitettek. Nem akarom állítani, — hogy a közös hadsereg mai szervezete és adminisztrációja elérte már a tökély tetőpontját, hisz a hadügyi albizottság maga is több helyt kijelöli a hiányokat, s kijelöli a javítás irányát is; nem akarom állítani, hogy az új szervezet már bevégzett mű s nincs szüksége a tökéletesítésre; annál kevésbé állithatom ezt, mert tudom, hogy valamint a tudomány más ágaiban, úgy a hadtudományban megállapodás nincs s figyelmen kívül hagyása az előhaladásnak, a tapasztalatoknak s az emberi elme találmányainak keserűen megbosszulja magát; de azt, hogy az eddig történtek a közös hadsereg előnyére lényeges változást idéztek elő; azt, hogy a közös hadsereg fordított nagyobb összegek egyenes arányban állanak a hadsereg harczképességének emelésével; azt el kell ismernem, s azt minden elfogulatlan bírónak is el kell ismernie. Tudom én azt, t. országos bizottság, hogy a hadsereg szervezetén, teljesen kiképzett felszerelt és harczkész állapotban fenntartásán kívül veszély idején még másra is van szükség, hogy a siker biztosítottassék. E másik tényező, melyet de-cretálni, vagy megszavazni nem lehet: a szellem, mely a harczost győzelemre vezeti, bizalmát és erejét balszerencse közt fenntartja. (Halljuk! Halljuk!)

Tulesnék rövid előadásom keretén, foglalkozni mindazon tényezőkkel, melyek a hadsereg szellemének fokozására, erősítésére szolgálnak. Ha mégis felhozom ezen tényezőt, teszem ezt azért, mert a hadsereg kelleihez, hogy az nehéz feladatának mindenkor megfelelőhessen, ez is, és pedig első sorban tartozik. (Helyeslés.)

Nekem nincs okom a közös hadseregnek hazafias és önfeláldozó szellemében kételkedni, nem is teszem azt; de meg kell jegyznem, hogy a jelenlegi institutiók mellett, midőn az általános védkötelezettség elvének keresztülvitelével a hadsereg megszűnt kaszt lenni — a hadsereg szellemét a honpolgárok szelleme képezi. (Élénk helyeslés.). E szellem fenntartására és erősítésére mi, mi, a monarchia két államterületének valamennyi népei vagyunk hivatva, sőt kötelezve, (Élénk helyeslés) — s ha egyszer bennünk mindnyájunkban meggyökeredzik, a mint kell hogy meggyökeredzik az önkalkotta törvényeink iránti kellő tisztelet (Élénk tetszés) alkotmányos intézményeink nagyrabecsülése, s a monarchia fennállásának szüksége iránti érzék (Élénk tetszés) akkor önmagától meg fog jönni, meglesz a közös hadseregben a szellem is, a nagy tettek ezen egyedüli rugója. (Zajos tetszésnyilvánítások.)

A hadügyi albizottság megnyugvást merítve az iránt, hogy az országos bizottságok működésének ideje óta a közös hadsereg szervezete és adminisztrációjában mindazon változások és előhaladások, melyeket a kor és tudomány kívánalmai s az utolsó évek hadi történetéből merített tapasztalatok okvetlenül szükségesek tettek, — ha nem is végleg életbeléptetve, ha nem is teljesen befejezve, de célirányosan kezdeményezve lőnek: a közös hadsereg jövő évi költségvetésének alapjál a szükséges szempontját állította fel s elfogadva az előirányzott létszámot, a minden egyes czimnél az előirányzat szükséges, vagy nem szükséges voltáról beható tanulmány által szerzett meggyőződés alapján terjeszti az országos bizottság elé javaslatait, melyeknek kellő méltánylására a t. országos bizottságot a hadügyi albizottság nevében ezennel felkérem. Hosszasan tartó élénk tetszésnyilvánítások.)

Külföldi hetiszemle.

Napoleon herceg kiutasítása nem igen fog abban maradni; már most is több irányú következménye készül. Hivatalos czáfolat adatott ugyan azon fölmerült hírre, hogy Thiers a kamara összeülése után a Bonaparték ellen kivételes törvényeket szándékozik indítványozni, de másrészt meg azt beszéli, hogy a körtársaság elnöke értesére adja Plon-Plon hercegnek, hogy ha még egyszer Franciaországban mutatja magát, egyszerűen valami várból fog internáltatni.

De más oldalon sem akarják abban hagyni e kérdést. A „Times“ párisi levelezőjétől f. hó 14-éről következő táviratot kapott: „Ugy hallom, hogy Napoleon herceg a belügyminiszter ellen, ki a kiutasítási parancsot aláírta, pert akar indítani. Páris legkitűnőbb ügyvédei közül néhány véleményadásra szólítottatott föl ez ügyben s a véleményeket megküldték Napoleon hercegnek. De még azt is beszélik, hogy a bonapartista párt egyszerűen bevárja a kamara összeülését s ekkor aztán majd interpellálni fogja a kormányt.“

Maurice Richard, a kínél a herceg megszállva volt, egy iratot intézett a körtársaság elnökéhez, a melyben igen heves kifejezésekkel protestál a házi jog ilyenét megsértése ellen. Más hírek szerint pedig Plon-Plon barátai akarják a belügyministert a törvény előtt megtámadni s Rouher lesz az, a ki ezen ügyet a kamara elé fogja hozni.

Mindezen üres fenyegetések nem igen aggasztják a körtársasági elnököt; — több feszültséggel várta inkább a kormány azt, hogy mit fog ezen kiutasítási rendszabályra, mely Klotild hercegnasszonyt is érte, Olaszország mondani. A bonapartista lapok e tekintetben sokat remélhettek, de feleletet nem kaptak. Az olasz lapok csak annyit tettek, hogy jelezték a hercegi párnak Mailandba való érkezését. — A rendszabály ellen egyáltalában nem protestáltak.

Gneist a berlini egyetem rectora az egyetem ez évi folyamát f. hó 15-én következő beszéddel nyitotta meg:

„Az, a mivé lett az egyetem, meg fog maradni későbbre is, habár a világ körülöttünk más alakot fog is ölteni. Alapították óta az ország, város és birodalom megnagyobbodott, s a polgárok szerény lakásait a világ város palotái és nyaralói váltják fel. Németország újból világhatalommá nőtte ki magát, míg Berlin a fejlődő világ város nehézségeit hordja magán.“

Az állam hatalmi állásából viszonyosan a gazdasági élet is fejlődött, mely mintet a mostani kor értelmében vett civilizáció fényében és gazdagságában részesít.

A lét harca, valamint a jövedelem és élvekről támadt verseny foglalkoztatja kortársaink túlnyomó nagy részét és tereli az emberek gondolatmenetét új utakra. Állam és egyház, vallás és állami kötelelem, tudomány és művészet érdekharczban állanak egymással.

Azon kérdés megoldásánál, hogy a tudomány ezen helyisége ily mozgalom hullámai között vajjon megmaradhat-e annak, a mi két generációra nézve volt, nem szabad feledni, hogy Németország azt, a mivé lett, sokszor ócsárolt idealizmusának köszöni, s jövője is azon ellensúlytól függ, melyet ezen német jellemvonás a mostani társadalomnak kölcsönöz. A civilizáció jótékonyága és fénye értéktelen marad, ha nem szolgál emeltyűl a népszellem nemesítésére s az összesség erkölcs-szellemi emelésére. A német egyetemeknek magasztos szerep és hivatás jutott osztályrésztül nemzeti nevelérendszertünk fenntartásában és fejlesztésében! Ennek mintegy központját képezik philosophiai fakultásaink. Ezen központokon képezzük ki tanító testületünket, s a különböző szellemi foglalkozás körökét, melyek fokonként hatolnak be a társadalom rétegei és érdekeibe, a tudományt értékesítik és az élet realis szükségleteivel kötik egybe. Nem előre, hanem hátra fogunk haladni, ha legjelesebb embereink által megbontjuk. Bármennyire is megfélelme némelyek kívánságának: az egyetemet nem tehetjük a felolvasások akadémiájává, az akadémiai fiatalság teljes humanistikus előkészítésétől nem állhatunk el, seminariumainkat és klinikaikat nem terjeszthetjük ki az egyetem megnyomoritására, sem az iparszabadság rendszerét a szellemi munkára ki nem terjeszthetjük. Igaz az, hogy a szellemi munka körében alkalmazott szabad verseny külsőleg hasonló az iparszabadság egy alapelvehez, de nem kevésbé igaz, azon különbség is, a szellemi concurrentiának előfeltétele a megfelelő előképzettség, melyet semmiért sem szabad feláldoznunk.“

NAPI HIREK.

Kolozsvár, októb. 22.

— Gróf Mikó Imre boldognak vallhatja magát, miután szerencsés volt a „Magyar Polgár“ szerkesztőjének magae megelégedését kiérdemelhetni. A nevezett lap tegnapi számában megemlékezvén a nemes grófnak az egyetem megnyitása alkalmából rendezett s vasárnapi számunkban jelzett diszebedjéről s kiemelvén, hogy „ő Excellenciája ez ebéd alkalmával mind vendégszeretettel, mind pedig hazafias nyilatkozataival meghódította magának a jelen voltak szívét:“ a szerkesztő „örül, hogy gróf Mikót végre azon a teren látja ismét, hol a hazának valódi szolgálatokat tehet.“ Hát még, ha a szerkesztő is ott lett volna a lakomán! Akkor kapott volna gr. Mikó nagy dicséretet!

— A kolozsvári egyetemen a beiratások — mint halljuk — nov. 2-től kezdődőleg november 15-ig fognak tartani. Ekkor az előadások fognak megkezdődni.

— Kézdivásárhelyről távirati úton értesítettek bennünket, hogy a háromszéki felsőkerületi Deák-párt népes értekezlete e hó 21-én egyhangulag Lázár Mihály főispán urat jelölte ki a kerület képviselőjéül; miután azonban a főispán a jelöltséget el nem fogadta (miért?), Bálint Józsefet kérték föl. Bálint József ur jelöltsége ellen semmi kifogásunk, de alig hisszük, hogy a párt érdekében történne a közbizalomnak visszatartása, mint azt Lázár Mihály ur tévé.

— Reisz Nándor fogorvos városunkban letelepedvén, belmonostor utcában lévő szállásán fogorvosi műtermet nyitott.

— Nyárádi Lajos a helyi torna iskolához kinevezett tornatanár megérkezett s a tornaszerek megrendelése és beszerzése már kezdetét vette.

— A torna-vívóda ünnepélyes megnyitása alkalmával bankett, este pedig a Redoute-épületben zártkörű táncestély fog rendezetni.

— Tegnapi a színházban egy 3 felvonásos dráma „Egy nő bűnhődése“ volt színen. Írták: Girardin és Dumas. E darabot bizony egyikök is meg-

irhatta volna, kár volt kettőn fáradni rajta. Egy 7 éves szomorúság szomorúságos folytatása volt ez a mű, melyben a busongáson kívül semmi egyéb nem történt, mint hogy egy atya rájött, hogy gyermeke nem az övé, társának tehát, a kité a gyermek volt, kiadta pénzét, neijétől elvált, s a gyermeket magának tartotta. Nem csoda tehát, hogy már kilencz óra előtt vége volt a játéknak s a közönség előtt akkor gördült le a függöny, mikor várta, hogy jó a java. A javát pedig — hiában — kifeleadték szerzői művekből. Mi a szereplőket illeti, ne vegyük sértve magokat a főszereplőket, de a kis Nagy Janka nyerte meg leginkább a néző rokonszenvét; szerepe a da rabban az első rangnak közé tartozott s méltán volt mint csodálni, ily kis gyerek nagy ügyességén. A dícséretet azonban a nagyobb szereplők is megérdemelték: Némethi Irma sok bensőséggel játszott, csak hogy nekünk úgy tetszett, hogy hét évi szenvedés után, igen nagy foku volt az arcán különben művészileg visszatükröző bány és magaviselkezésben mutatkozó készsége, mely úgy látszott rögtön megemészteti. A hét év sokszor kellett, hogy ismétlje azon apróbb eseményeket, melyek rá még most is oly meglepőleg hatottak; nem a rohamos, hanem inkább a fásult fájdalommal kellett volna visszaadnia. A váratlan keserűség a Kovács Gyuláé volt, ki csak most jött rá a szomorító körülményre s ki az eleinte vidor, később lecsúszott és jót játsza. Berényi Ilka játéka még sok csiszolásra vár, míg művészi természetesség lesz benne.

— Azok a kik a kolozsvári kir. tudományegyetemhivatalaira (gondnok, questor, ellenőr, tanácsjegyző, irnok) négy díjnoki és tizenöt szolgáló állomásra még netán pályázni kívánának, kérvényeiket a tud. egyetem rectorához folyó hó 25-ig adják be. Kolozsvárt, október 23-én 1872. Az egyetemi tanács.

— A tegnapi tüzeset alkalmából érdekesnek tartjuk megemlíteni, azon legújabb tüzjelzési rendszert mely nálunk ez idő szerinti divik. Ugyanis felső szénutczából kellett hírül adni a piacitorony harangozójának a vész színhelyét. Mennyi időt von igénybe e stafét courat, arról a lehamvadt ház elég szomorú tanúságot tehet.

— Moretonak, a „Közönyt közönnnyel“ című klasszikus vígjáték szerzőjének „Szép Diego“ című színművét lefordítá spanyolból Beksics Gusztáv, s beadta a nemzeti színházhoz.

— A homburgi játékbankot a városi hatóság végkép beszüntette s az illető helyiségekben jövőben tudományos felolvasások tartatnak. Egyszermind tudatja a városi hatóság, hogy a park, a világitás és zene ezután is az eddigi fényben tartatik, fen a játékhelyiségben. E hirt olvassuk egyik pesti lapban; az „Independance“ hirdetésí rovattában azonban még mindig járja a „trente és quarante“ s a fenti hírről épen semmi tudomással nem látszik birni az előbb nevezett lap.

— A pápa e hó 1-jén megint egész rakás könyvet vetett tilalom alá; ezek közt vannak Schulte prágai tanár iratai, Reichel iratai és a müncheni tanárok iratai is. Buckgaber tanárról, a ki szintén a csatlakozás ellen irt, az jelentik, hogy ő „dícséretet érdemlőleg“ alávetette magát és művét visszavonta.

— A szegediek a bécsi világkiállításon egy eredeti halásztanyát, akarnak építeni, a hol kizárólag paprikás-halát, gulyáshúst, pirított tarhonyát, szegedi csipót, turós csuszát szándékoznak a közönséggel megérlelt árak mellett izleltetni. Jól teszik, de ha civilizált nyugat-európai emberre is számíthatnak, hagyják ki a tervből a kapadokány párfüvet, mert oda künna a józavaló éttermetek nem szokás bebüdosíteni.

— Érdekes fogadás. A napokban egy nagy-szebeni ur arra fogadott barátjával, hogy a 2½ mfdnyire lévő Szecsel és visszavezető utat 30 egymásután következő nap alatt, következőleg naponként 4½ mérföldet harminczor 24 óra alatt ugyanannyiszor gyalog megteendi. Ha a fogadó a kitűzött harmincz nap alatt — és ha szinte 29-szer is megtette volna — s a harminczadik napon betegség vagy más ok miatt akadályoztatnák a kérdéses utat megtenni, egy a már hátrahagyott utat nem számítatik, s közmegegyezés folytán új harmincz napos határidő tűzetik ki annak megtételére. A kölcsönös betét 500 ft. A fogadás e hó 16-án vette kezdetét Vederemo, ki lesz a dícső fogadásnak 500 ftos sportmane.

— Egy pópa pöre. Említve volt lapunkban is, hogy Munteán József gerlistei román lelkész Pestre menvén, a „két oroszán“ kávéházban egy csomagot talált, melyet egy pinézér szemelattára zsebre dugott és eltávozott. Nemskára megjelent a kávéházból Holczér Adolf, s 13,000 frtnyi elveszett pénzt kereszte. Szerencsére Munteán még Kóbánynál elfogták, s a pénzt megtalálták nála. Az első bíróság a tettest a tolvajlás miatt 9 havi fogságra ítélte. Az ügy másodbíróskál a kir. tábla urbéri és vegyes tanácsa előtt tárgyalattott. A kir. tábla tekintettel arra, hogy a 13,000 forint nem volt többé Holczér tetteles birtokában, mert azt elvesztette, nemtolvajlást, hanem talált idegen vagyon visszatartoztatása által elkövetett csalást lát a büntényben, de az első bíróság által 9 óra határozott fogságot másfél évre emelte föl. Munteán Pesten van fogva.

— Magyar szindarab cseh nyelven. Prágában e hó 17-én Rákosi Jenő „Aesopus“ című vígjátékát adták elő. Brábek Ferencz fordította le magyarból cseh nyelvre.

— Az ideai szüret Franciaországban újabb hírek szerint minden várakozást fölülhalad, s úgy minőség mint mennyiség tekintetében a legjobbak közé sorolható. Maga Herault departement 12 millió hektolitrenyi termésre számít.

— Perui régiségek. Bansen, a német ügyvivő Peruban, számos heces perui régiséget küldött a berlini kir. muzeum számára. Különös figyelmet keltenek a numiai, teljes öltözkében, az étek-zsákkal, az ivó-edényekkel, valamint a szövökészlettel, melyet a nők mellé szoktak tenni. A szövetek, melyek be e numiai burkolók, a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak. Egy öltöztelen mumia mellé a szokásos agyagedényeken kívül halak és hálófélé készletek valának téve.

— Necrolog. Egerpatakról írják, hogy szermerjai ev. ref. lelkész néhai Leteney József köztisztviselőben álló özvegye Kónya Juliána 75 éves korában e hó 4-én kimult. Béke poraira!

— Tűzvész. Hajdu-Nánás városban tűz ötven ki, 224 épületet, nagymennyiségű terményt és takarmányt hamvasztott el, a mi összesen 91,194 forintnyi kárt okozott.

— Beomlott városház. Szepsiből írják, hogy a nyáron épített egyemeletes városház, az alap elégtelensége miatt beomlott. Megfoghatatlan hanyagságból az alapot nem vizsgálták meg kellőleg, s az előírt főfalának sulya a pinze bolthajtására nehezedett, mely a teher alatt beomlott és a homlokot, valamint a boltozatok összedőlését vonta maga után. Az épület már egészen készen állt, ellátva ajtókkal, ablakkal stb., s már e napokban átadatott volna rendeltetésének. Így hát e szerencsétlenséget annyiban még szerencsésnek nevezhetni, hogy az összeomlással az épület nem várakozott addig, míg behurcolkodna.

— Proudhonról. Párisban Sainte Beuve föltöttebb érdekes könyvet adott ki, mely Proudhon életéről szól, s a benne foglalt adomaszert, jellemző történetek egészen más színben tüntetik elő Proudhont, mint őt eddig általában ismerni vélték. Proudhon, három szöke leánykájáról beszél, kiket anyjuk maga szoptatott s kik egész lelkét eltölték: „Az atyaság kitölté keblem fürességét, az czélt szabott elem s oly röperőt adott, a minőt eddig nem ismertem. Sajnálom, hogy 1848-ban nem valék már legalább öt-hat év óta családtagy.“ Egy napon, életének utolsó éveiben, főfájásról panaszkodott egyik barátja előtt; ez azt tanácsla neki, költözzék ki egy időre falura. F pillanatban gyermekei hangját hallá, kik a kertben játsztak. „Ez az én orvosom!“ — jegyzé meg Proudhon boldog mosollyal. — Proudhon ama hirbeht mondása daczára: „Isten a rossz“, nem volt atheista; őt legfőkébb pantheistának lehet nevezni. — Proudhon a magánéletben egészen más ember vala, mint nyilvános fellépései alkalmával. Egy nap Napoleon herczeg előtt fejtegette eszméit. „De minő társadalomról álmodik ön?“ — kérdé elbámolt hanglatja. — „Oly társadalomról álmodom, mely engem mint conservatívot le fog nyaktillozni.“ — adta P. válaszul.

A „KELET“ magán-távirata.

Feladott Pesten okt. 22. 10 ó. — p. d. e.
Érkezett okt. 22. 11. ó. 15 p. d. e.

A horvát ügyben kiküldött bizottság Majlath Antal elnökle alatt első együttes ülését tartotta; magán-értekezleteken fog további eljárási mód megállapíttatni.

A pénzügyi bizottság az igazságügyminiszterium budgetét tárgyalván, enquete összehívására szólította fel a ministert, mely az igazságszolgáltatásállapotáról véleményt adjon.

Mileticset szélhűdés érte: felgyógyulása kétes.

Vilmos császár külön küldött által üdvözölte Andrássyt a delegációban aratott sikereiért. Delegatiók ülészaka szombaton berekesztetik.

KÖZGAZDASÁG.

Vasuti politikánk.

— Északi Károly felolvasása a magyar mérnök-egylet gyűlésén. —

Felolvasom tárgya a vasut, azon értelemben mint az az államtannak, a nemzetgazdasátnak, a törvényhozásnak tárgyát képezi.

A szempontot, melyből a tárgyat tekintem, vasutpolitikának nevezem, — mert azon tant, mely a vasutat közügyi tekintetben, annak elemeit és föltételeit, köz- és magán viszonyainak jellemét vonatkozással saját céljaira s életére, a benne és általa mozgó erőket, a külön érdekek kiegyeztetését, az állami befolyás mértékét megismerni s ebből a helyes eredményt törvényeit lezármaztatni törekszik, bátran vasutpolitikának nevezhetjük. E szempontot különlegesen vasutgazdasátnak is mondhatjuk, mert itt is arról van szó: hogy a kívánt czél, a legjobb eredmény, a lehető legutányosabb, de legjobb eszközkel legyen elérve.

Mert azt meg kell jegyeznem s ezért egyuttal bocsánatot kérem, hogy oly fába vágtam fejszémet, melyet legalább nálunk még senki sem vágott le. Levágai én sem bírom, de vagdalok, fűrészelek raj-

ta mint egy favágó, ki tudja ugyan, hogy a gözfü-rész létezik, deily óriási tölgvet ezer irányból sarjadzó és ezerszer kuszált gyökereivel és ezer irányba terjedő ágaival ezzel sem bírva ledönteni, leg-főlebb — bocsánat a deákos kifejezésért — csak rajta rágódni.

Oly ügy ez, uraim, mely nyakunkra nőtt, melyből produkciót kellett tartanunk már akkor, midőn ábéczejét még alig tanultuk. — A korlátok, melyek fejlődésünket századok folytán elzárták, rögtönzve nyitlak meg és ott álltunk a kor előrehaladt igényei közepette egyszerre s megrohanva százféle követelmények által, melyeknek tájékozatlanságunk miatt mestereiv nem lehetünk százféle építeni való állt előttünk, egyszerre és százféle szakban kellendett tudást és ügyességet tanusítanunk, melyeknek az előtt egyes ágaival alig foglalkoztunk. Erőnket a rohamos szükségek özöne meghaladta, nem lehetett más mint abból lassankint kieviczkelni. Hazánkuk a lángelmék és talentumok példátlan hazájának kellett volna lenni, hogy a rögtön kinyitl téren minden hivatásnak megteeljen; sőt épen ezen kor még abban is mostoha volt, hogy hibázott belőle egy mindent összefoglaló és irányzó nagy szellem, mely föl és alá felé tüzöslöpl szolgált volna, mely körül a jobbakkal a közvélemény csoportosult s mely elől az indoktalan akadékoskodás háltérbe vonul.

Hagyatékot kellett átvennünk s az ügygyel egyuttal rendszert. Megkezdett dolgokat kelle folytatnunk, melyeknél már kezdetben nem a mi érdekeink voltak az irányadók, — melyekkel kényszerítve voltunk kötelezett rendszereket elfogadni és főtartani. Valami jobbról nem is igen volt fogalmunk, csak azt ismertük s azt is fölületesen, mit szomszédaink abszolutisztikus uton reánk oktroyáltak s midőn kissé magunk uraivá lettünk, sem követhetünk egyebet.

E téren tehát igen sokat kellett saját kárukon tanulni és okulni. Tőrekedünk kell tehát valahára arra, hogy a tandíjat örökké ne fizessük.

Bele kell végre valahára ezen ügybe tekintennünk, saszemekkel kell szemlélőnünk en-ek fényes oldalait, és bagolyszemeink legyeknek, midőn a homályban is világosan kívánunk látni.

Kezdeményezzük összehordani egy halomba azt, mit az ügy körül fölszedtünk, — rakjuk össze mindazt, mi — parasztosan szólva — többi évi kallódásunk alatt reánk ragadt, — tegyük ezt, én is, más is, cseréljünk eszmét, vitassuk meg feltevéseink helyességét, ennek józan korolláriumát, — feladatunk nem kizárólag mérnöknek azon rajzoló és számvető aetomatnak lenni, hogy az egységi árákból fejtöréssel lealkuláljuk a krajczárt, mikor a börzén a milliókon már régen megosztottak; — „diviserunt vestimenta mea“, ez történt a megváltóval, midőn az emberiség büneiért kiszenvedett, s ugy látszik kiszenvedett akkor egyuttal a még csak 18 század után keletkezendett vasuti bűnökért is, mert a vasuti bűnösök in floribus folyton élnek és uralkodnak. Hasztalan számol, a rajzón hegyét százszor megszopva, és boldog végét agyonvágva a mérnök és építész, hogy a laikus előtt óriásnak látszó dőtáczából a vonalt kiépítse, mind az ő fejébe ütözkök, ha a költségvetéssel ki nem jön; de a laikus, sőt maga az a magoló technikus, az a bovizator, kinek a vállá tele van aggatva medvebőrrel, sem tudja, hogy minden mértőld után a legrendesebb 200 ezer frtot már előre zsebre tettek, és gkisebb gondjuk is nagyobb annál, hogy az ő vasutjokból lesz-e... prédikációs halott?!

(Folyt. köv.)

Kimutatás,

a szamosujvári kisegítő Pénztár-Egylet 1872 aug. és szept. havában tett üzlet forgalmáról.

Bevétel.

Pénztár maradvány július haváról 176 frt. 79 kr. 9 új tagtól könyvdíjban 10 frt. 80 kr. Ugyan ezekről részvény díjban 45 frt. Rendes és rendkívüli betételekben 4197 frt. 25 kr. Kamat, provisio, váltó, és bályegdíjakban 1215. frt. 38 kr. Váltók után kölcsön befizetésekben 57520 frt. — kr.

Összesen 63165 frt. 22 kr.

Kiadás.

Váltók mellett kölcsön 57920 frt. Irodai kellékekre 79 kr. Szolga fizetésben 4 frt. Betét és kamat visszafizetésben 4437 frt. 20 kr. Bályegre 33 frt. 20 kr. Adóban 7 frt.

Összesen 62402 frt. 29 kr.

Pénztár maradvány október havára 762 frt. 93 kr.

Összesen 63165 frt. 22 kr.

Szamosujvárt október 19. 1872.

Voith Miklós m. p. Nyegruetz Kristóf m. p. igazgató. pénztárnok.

Bartalis Miklós könyvvezető.

— An-encyedi piac árak október. 17-éről ausz. mérő tisztabuza 6 ft — kr. rozs 5 ft 50 kr. elegybuza 4 ft 20 k. zab 1 ft 40 kr. Széna 1 ft. 70 kr. Egy ől fa 36 hűv. hosszu 12 frt. — kr. Marhabus fontja 20 kr. Konyhaliszt 12 kr. Borsó mérője 16 lencse 20, paszuly 16 ft kr. —

— A beszterezeli piac árak október. 17-án ausz. mérő tisztabuza 6 ft 50 kr., elegybuza 5 ft. 50 k. rozs 4 ft 50 kr. kukoricza — ft — kr. Zab 1 frt 30 kr. pityóka 1 frt 30 kr. Egy máza szá-

lonna — ft — kr. Egy font disznózsír 60 kr. Egy kupa borsó 24 kr. lencse, 22 kr. paszuly, 20 kr. Egy máza kenyérliszt — frt Egy font marhabus 20. Egy máza széna 1 frt 70 kr. Egy ől tűzi fa kemény 11 ft — kr.

— A gy.-felhőrvár piac árak október 17-én alsó ausz. mérője. Tisztabuza 6 ft. 32 kr. roza 4 ft 67 kr. Elegybuza 5 ft 22 kr. Zab 1 ft 76 kr. Széna köve 1 ft 76 kr. Egy ől fa 36 hűv., hosszu 12 ft — kr. Egy font fagygyugyertya 34 kr. Marhabus fontja 20 kr. Konyhaliszt — ft 12 kr. Lencse kupája 28 kr Paszuly kupája 22 Burgonya mérője 1 frt 65 kr. Disznózsír 60 kr.

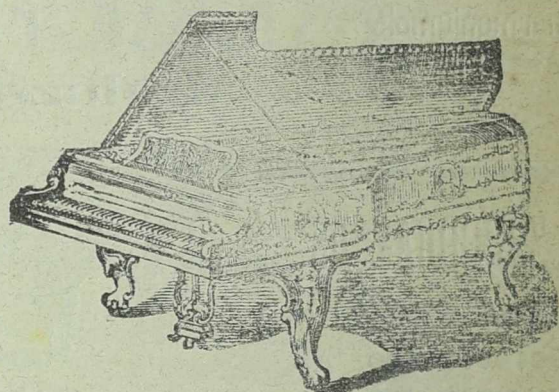
Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről.

Okt. 21-én 5°. Metalliques 100 frt. 65.20. Kamat 65.15. Nemzeti kölcsön 100 frt. 70.30 1860. Kölcsön 102.50. Bankrészevény 960. Hitelin-tézebi részvények 332.—. London 10 ft. st. 107.90 Ezüst 107.—. Cs. kir. arany 5.17 Napoleondor 867 Urbéri kötvények: Magyarországi 79.70 Temesi 78.50. Erdélyi 77.25 Horvátországi 77. 25.

Felelős szerkesztő: Szász Béla.

Nyilttér.)*

KOLOZSVÁRTT

DE MJÉN LASZLÓNÁL

kaphatók a legjobb bécsi

zongorák

gyári áron és felelősséggel.

Biasini gyorskocsi menetrendje

1872. augusztus 1-sőtől.
árleszállítással.

Kolozsvár, Szamosujvár és Deés között. Kolozsvárról indul a gyorskocsi Szamosujvár és Deésre naponta délután 3 órakor, Deésről Kolozsvárra naponta délután 1 órakor. 1 hely ára Kolozsvárról Szamosujvárig első és köz-belső coupea 2 frt 30 kr. a hátulsó coupea és a bakon 1 frt 70 kr. Kolozsvárról Deésig vagy vissza első és közbelső coupe 3 frt — hátulsó coupe és a bakon 2 frt 50 kr.

Kolozsvárról Felvinczre naponta kétszer reggeli 3, és délután 4 órakor. Első hely 4 frt hátulsó 3 frt 50 kr. Tordáig vagy vissza 2 frt.

Minden utas 30 font szabad pondgyaszt vi-et magával.

Kibédi Biasini Domokos

Minden betegnek erő és egészségsz gyógy szer költség nélkül:

Revalesciere Du Barry Londonból.

Egy betegség sem állhat ellent az izletes Revalesciere du Barrynak és a gyógyszer költség nélkül eltávolít minden gyomor-, ideg-, mell-, tüdő-, máj-, mit-, rigy-, nyakharlya-, lélekzés-, hólyag-, svesebajokat gümőkört, aszkórt, asthmát, köhögést, emésztésképtelenséget, dürgülést, hasmenést, álmatlanságot, gyengeséget, aranyerét, vizkört, láz, szédülést, véráramlatokat, füzugást, rozslülést és hányást, még a terheesség alatt is, diabetest, meláskort, elsóványodást, köszvényt, sápkört. Fivonat 73,000 tanúsítványból, oly esetekben, melyek a gyógyszernek ellenállottak.

Ecreainvill, (Seine Inferieure) 1863. nov. 27. Harmin' czhat év óta borzasztó szenvedtem ástmányban (rövid lélekzet) és minden éjjel négy-ötzör fel kellett kelnem, hogy meg ne fuladjak. Minden gyógyszer siker nélkül maradt. Nyolcz nap óta eszem du Barry Revalesciere-jét és csodálatosan jól érzem magamat, zavartalan álom és szabad lélekzéssel, melyet már évek óta nélkülözök. Az égnek és önmek legyen hála.

Böillet, lelkész.

Baar (Niederrhein, France) 1861. jun. 4. A Revalesciere nálam csodásan hatott. Látszólag merült erőm visszatért, és új életet érezek, mint ifjágomban. Étvágom, melyet több év óta elvesztettem, visszatért és a terhes agygyomom, mely 40 éven át kínozott, felhagyott. Újjászülöttem érzem magamat.

Ruff Dávid, földbíró.

59,782 sz. bizonyítvány. Soká szenvedtem étvágytalanságban és evés ntáni hányásban. Az ön jeles Revalesciere je megszűntette a hányást és étvágyamat helyreállítta. Meggyőződéssem az ön Revalesciere je nek jelességéről indit arra, hogy azt más szenvedőknek ajánljam.

Berger Károly.

62,914. sz. bizonyítvány. Vesekám, 1866. sept. 14. Minthogy éveken át idült aranyeres bajaim, májbetegségem és eldugulásom ellen hiábá alkalmaztam minden orvosi segélyt, kétségbeesésemben az ön Revalesciere-jehes folyamodtam. Nem adhatok elegendő hálát a jó Istennek és önmek ez értékes természetadományért, mely rám kiszámíthatlan jótét volt.

Steinmann Ferencz

Táplálók levén mint a hus, a Revalesciere felöltöttek és gyermekeknek 50-szeres árát megtakarítták gyógyszerükben. Bádószelenczékben fől fúton 1.50, 1 fúton 2.00, 2 fúton 4.50, 5 fúton 10 frt, 12 fúton 20 frt, 24 fúton 36 frt, Revalesciere csokoládé por. és tábla alakban 2 fúton 1.50 Revalesciere-lepénykék, szelenczékben 2 fúton 4.50 kr. 24 csészére 2.50, 48 csészére 4.50, porban 120 csészére 10 frt, 288 csészére 20 frt, 576 csészére 36 frt — Kapható: Barry du Barry és társánál Bécs, Wallisgasse 8 sz. Kolozsvárt: Binder gyógyszerésznél. Pesten: Török, Prágában: Fürst J., Brunnban: Ed-er E., Debreczenben: Mihály-vics István gyógyszerésznél, Duna-Földvár: Nadhera Pálnál, Károlyváros: Brilli F.-nél, Kanizsán: Lovak Károlynál, Maros-Vásárhely: Pogorasi Domórnál, Pozsonyban: Pisztori Felix-ál, Székes-Fehérvárt: Dietalla Györgynél, Vághujhelyen: Conleuger Ignác-nál, Varasdon: dr. Halter A.-nál, Ágrában: Irgalmasok gyógyszerházban, sönkivil a bécsi ház postai utalvány vagy nánvét mellett szét-küldi.

*) E rovat alatt küldötték a csupán a sajtóhatóság irányában válat felelősséget a Szerk.

